

การพัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์ :
การคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์
Historical Thinking Development :
Thinking about Historical Significance

กิตติศักดิ์ ลักษณ์¹

---

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทคัดย่อ

การคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของการคิดทางประวัติศาสตร์ โดยเป็นมโนทัศน์ และกระบวนการที่ผู้เรียนพิจารณา และให้เหตุผลเพื่ออธิบายเหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาที่เกิดขึ้นในอดีตว่ามีความสำคัญอย่างไรด้วยตัวผู้เรียนเอง การพัฒนาการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนเชิงรุก ตลอดจนได้ลงมือฝึกทักษะทางประวัติศาสตร์ทำให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์ และช่วยพัฒนาความรู้ทางประวัติศาสตร์ให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาการสอนคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์นั้นสามารถดำเนินการได้หลากหลายแนวทาง ทั้งการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมการใช้เกณฑ์ประเมินความสำคัญทางประวัติศาสตร์ กิจกรรมการเรียงลำดับความสำคัญของเหตุการณ์ กิจกรรมวาดภาพความสำคัญ เป็นต้น โดยทั้งรูปแบบ และกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทเชิงรุก ตีความหลักฐาน และให้เหตุผลด้วยตัวของผู้เรียนเอง

คำสำคัญ: การคิดทางประวัติศาสตร์ การสอนประวัติศาสตร์ การสอนสังคมศึกษา

Abstract

Thinking about historical significance is part of historical thinking which emphasizes concepts and methods that learners by themselves used to explain historical events, people or development and their significance. The development of thinking about historical significance proactively encourages learning environment and also help create historical knowledge profoundly as well. The development of thinking about historical significance can be done in various ways including the instructional model aiming at historical significance thinking. Moreover, the teaching activities cover using criteria to evaluate historical significance, ranking significance and sketching significance. The activities and the methods which aim at historical significance thinking should give a chance for learners to proactively study, interpret documents and give explanation with learner's own reasons.

Keywords: historical thinking, teaching history, teaching social studies

บทนำ

จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาในประเด็นความคิดเห็นที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์ พบความคิดเห็นที่น่าสนใจ ดังนี้

“ครูมักสอนโดยเล่าเรื่องโน้นเรื่องนี้ในอดีตให้ฟังมากมาย แต่เมื่อหมดชั่วโมงผมกลับจำอะไรไม่ได้เลย”

“วิชาประวัติศาสตร์นั้นน่าเบื่อมาก ทำไมเราต้องเรียนเรื่องเก่าๆ ของคนแก่ๆ ด้วย มันไม่เห็นมีความสำคัญหรือมีผลอะไรต่อตัวผมเลย”

“ทำไมเราต้องเรียนวิชาประวัติศาสตร์ด้วยหนูไม่เข้าใจเลย มันผ่านมาแล้ว มันจบไปแล้ว มันไม่เห็นเกี่ยวอะไรกับตัวหนูเลย”

จากการสัมภาษณ์ผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ในประเด็นความคิดเห็นที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์ พบความคิดเห็นที่น่าสนใจ ดังนี้

“เวลาเรียนที่มีนั้นน้อยเกินไป แค่สอนเนื้อหาให้ครบตามหนังสือเรียนก็แทบแย่แล้ว ถ้าจะให้สอนโดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ดินันคิดว่าเวลาคงไม่พอแน่ๆ และดิฉันคงสอนเนื้อหาได้ไม่ครบ”

“ฉันว่าการบรรยายเป็นวิธีการที่ดี และเหมาะสมที่สุดในการสอนประวัติศาสตร์”

“บางครั้งฉันก็อยากสอนประวัติศาสตร์โดยไม่บรรยาย แต่เมื่อคิดว่าจะสอนอย่างไร ดิฉันสารภาพเลยว่าฉันจนปัญญาจริงๆ และเมื่อคิดย้อนกลับไป ครูที่เคยสอนประวัติศาสตร์ให้แก่ฉันต่างก็สอนด้วยวิธีการบรรยายทั้งนั้น”

“ฉันคิดว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตมันเกิดขึ้นแล้ว และมันเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ดังนั้นเราจะไปเสียเวลาใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ทำไม ก็แค่บอกให้ผู้เรียนรู้หรือให้ผู้เรียนอ่านหนังสือเรียนประวัติศาสตร์ดีๆ สักเล่มก็น่าจะเพียงพอ”

จากเสียงของผู้เรียน และผู้สอนที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นถึงปัญหาสำคัญของการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ดังต่อไปนี้

1. ไม่เห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ อันเนื่องมาจากเหตุผล 2 ประการ ประการแรก คือผู้เรียนไม่เห็นความเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบันว่าเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร ประการที่สอง คือผู้เรียนไม่เข้าใจถึงผลกระทบของอดีตซึ่งส่งผลถึงปัจจุบัน และอนาคต

2. ครูผู้สอนไม่สามารถจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการอื่นนอกจากการบรรยาย ทั้งนี้ลำพังเพียงการเรียนรู้จากการบรรยายนั้นผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้จำกัดแค่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์หรือเนื้อหาเชิงบรรยายเท่านั้น

3. ครูผู้สอน และผู้เรียนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (misconception) เกี่ยวกับลักษณะและธรรมชาติของประวัติศาสตร์ว่าเป็นเรื่องราวที่คงที่ไม่เปลี่ยนแปลง

ดังนั้นบทความนี้จะมุ่งอธิบายการคิดทางประวัติศาสตร์ (historical thinking) โดยเฉพาะการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ (historical significance) ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้พัฒนาการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เพื่อเปลี่ยนห้องเรียนประวัติศาสตร์ให้ผู้เรียนมีบทบาทเชิงรุกมากยิ่งขึ้น อีกทั้งได้ฝึกทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ ควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์

เนื้อหาสาระของวิชาประวัติศาสตร์

เมื่อกล่าวถึงประเภทของความรู้ในวิชาประวัติศาสตร์ ครู นักเรียน และคนทั่วไปมักจะคำนึงถึงว่าวิชาประวัติศาสตร์ประกอบด้วยเนื้อหาที่เป็นการบรรยายว่า มีเหตุการณ์อะไร (what) เกิดขึ้นที่ไหน (where) เกิดขึ้นเมื่อไร (when) และเกี่ยวข้องกับใคร (who) ความเข้าใจเช่นนี้ถูกต้องเพียงบางส่วนเท่านั้น Thomas Becker (Harris, Burn, & Wooley, 2014 : 24) ได้จัดจำแนกประเภทของเนื้อหาในวิชาประวัติศาสตร์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เนื้อหาเชิงบรรยาย แนวคิด และการปฏิบัติ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. เนื้อหาเชิงบรรยาย เป็นเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นการบรรยายให้รายละเอียดว่ามีเหตุการณ์หรือสิ่งใดเกิดขึ้นในอดีต เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อใด อย่างไร และเกี่ยวข้องกับใครบ้าง เช่น สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ.1945 โดยสมเด็จพระจักรพรรดิของญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้แก่ฝ่ายสัมพันธมิตร เป็นต้น

2. เนื้อหาประเภทแนวคิด เป็นเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นแนวคิดหรือมโนทัศน์ (concepts) ซึ่งใช้ในการทำความเข้าใจ และสร้างความรู้ทางประวัติศาสตร์ เช่น ความต่อเนื่อง (continuity) การเปลี่ยนแปลง (change) เหตุ (cause) ผล (consequence) ความก้าวหน้า (progress) ความเสื่อมถอย (decline) และหลักฐาน (evidence) เป็นต้น มโนทัศน์เหล่านี้เป็นมโนทัศน์หลักในวิชาประวัติศาสตร์ที่เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ผู้เรียนใช้ทำความเข้าใจประวัติศาสตร์

3. เนื้อหาที่มุ่งการปฏิบัติ เป็นเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นทักษะซึ่งสามารถพัฒนาโดยการฝึกฝน และลงมือปฏิบัติ เนื้อหาประเภทการปฏิบัตินี้ เช่น การใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาเนื้อหาในวิชาประวัติศาสตร์ทั้ง 3 ประเภทนี้ จะเห็นได้ว่าเนื้อหาประเภทที่ 1 หรือเนื้อหาเชิงบรรยายเป็นพื้นฐานของการทำความเข้าใจอดีตซึ่งจะเป็นพื้นฐานการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป เนื้อหาประเภทนี้ผู้เรียน ผู้สอน และบุคคลทั่วไปที่สนใจประวัติศาสตร์ต่างรู้จัก และคุ้นเคยเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม มักมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าเนื้อหาประเภทนี้เป็นเนื้อหาทั้งหมดของวิชาประวัติศาสตร์ ทำให้ผู้สอนมุ่งให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาประเภทนี้แต่เพียงอย่างเดียว โดยมุ่งให้จดจำว่ามีเหตุการณ์อะไร (what) เกิดขึ้นที่ไหน (where) เกิดขึ้นเมื่อไร (when) และเกี่ยวข้องกับใคร (who) สำหรับวิชาประวัติศาสตร์เนื้อหาประเภทนี้เป็นเพียงเนื้อหาพื้นฐานเพื่อความเข้าใจทางประวัติศาสตร์เท่านั้น สำหรับทางครุศาสตร์-ศึกษาศาสตร์เนื้อหาประเภทนี้ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาด้านพุทธิพิสัยในระดับ “การจำ” (remembering) เท่านั้นซึ่งเป็นระดับที่ต่ำสุด (Krathwohl, 2002)

ส่วนเนื้อหาประเภทที่ 2 หรือเนื้อหาประเภทแนวคิดช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและคิดทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีมิติมุมมอง และเข้าใจธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์ผ่านมโนทัศน์ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

เนื้อหาประเภทสุดท้าย คือเนื้อหาที่มุ่งการปฏิบัติ โดยเป็นกระบวนการหลักที่ใช้ในการพัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนผ่านการลงมือปฏิบัติจริง

อย่างไรก็ตามในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ปัจจุบันยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาประเภทที่ 1 เท่านั้น ยังขาดการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ และขาดการลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับเนื้อหาประเภทแนวคิด และเนื้อหาที่มุ่งเน้นการปฏิบัติ ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ผู้สอนจำเป็นต้องคำนึงถึงประเภทของเนื้อหาดังกล่าวด้วย เพื่อให้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ได้อย่างสมดุล

การคิดทางประวัติศาสตร์

การคิดทางประวัติศาสตร์ (historical thinking) เป็นทักษะกระบวนการ และมโนทัศน์ เฉพาะในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ โดยมีหน่วยงาน และนักวิชาการได้อธิบายความหมาย และลักษณะไว้ดังนี้

ศูนย์ประวัติศาสตร์ในโรงเรียนแห่งชาติ (National Center for History in the Schools, 1996 : 42) ให้นิยามการคิดทางประวัติศาสตร์หมายถึงทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนประเมิน หลักฐาน พัฒนาการวิเคราะห์เชิงสาเหตุ และเชิงเปรียบเทียบ ตีความบันทึกทางประวัติศาสตร์ สร้างมุมมอง และเหตุผลสนับสนุน

VanSledright (2004 : 230-233) อธิบายว่า การคิดทางประวัติศาสตร์คือกระบวนการ ตรวจสอบแหล่งข้อมูล ได้แก่ การพิจารณาลักษณะของหลักฐาน ผู้แต่ง บริบท และการตรวจสอบ ความน่าเชื่อถือของหลักฐาน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางปัญญา

Lévesque (2009) อธิบายว่าการคิดทางประวัติศาสตร์เป็นทั้งกระบวนการ และมโนทัศน์เฉพาะของสาขาวิชาประวัติศาสตร์ (disciplinary concepts) กล่าวคือ การคิดทางประวัติศาสตร์ในด้านกระบวนการเกี่ยวข้องกับการใช้หลักฐาน (การพิจารณาลักษณะของหลักฐาน ผู้แต่ง บริบท และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของหลักฐาน) ส่วนในด้านมโนทัศน์นั้น เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางปัญญาที่สัมพันธ์กับมโนทัศน์ในสาขาวิชา (ความสำคัญ หลักฐาน ความต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลง เหตุ ผลที่ตามมา มุมมองทางประวัติศาสตร์ และมิติทาง จริยธรรม)

นักวิชาการด้านการศึกษาประวัติศาสตร์ และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ได้จำแนกประเภทของการคิดทางประวัติศาสตร์ไว้ดังต่อไปนี้

1. ศูนย์ประวัติศาสตร์ในโรงเรียนแห่งชาติ (National Center for History in the Schools : NCHS) ได้กำหนดให้การคิดทางประวัติศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐาน ประวัติศาสตร์ (NCHS, 1996 : 14-15) ที่ผู้เรียนจะต้องแสดงความรู้ความสามารถ โดยจำแนก การคิดทางประวัติศาสตร์ออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1.1 การคิดตามลำดับเวลา (chronological thinking)

1.2 ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ (historical comprehension)

1.3 การวิเคราะห์ และตีความทางประวัติศาสตร์ (historical analysis and interpretation)

1.4 การวิจัยทางประวัติศาสตร์ (historical research capabilities)

1.5 การวิเคราะห์ และตัดสินใจในประเด็นทางประวัติศาสตร์ (historical issue, analysis and decision making)

2. Lévesque (2009) ได้จำแนกประเภทของการคิดทางประวัติศาสตร์ออกเป็น 5 ประเภท ตามมโนทัศน์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- 2.1 ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ (historical significance)
- 2.2 ความต่อเนื่อง และการเปลี่ยนแปลง (continuity and change)
- 2.3 ความก้าวหน้า และความเสื่อมถอย (progress and decline)
- 2.4 หลักฐาน (evidence)
- 2.5 ความรู้สึกนึกคิดทางประวัติศาสตร์ (historical empathy)

3. Seixas and Morton (2013) ได้จำแนกประเภทของการคิดทางประวัติศาสตร์ ออกเป็น 6 ประเภท ตามมโนทัศน์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- 3.1 ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ (historical significance)
- 3.2 หลักฐาน (evidence)
- 3.3 ความต่อเนื่อง และการเปลี่ยนแปลง (continuity and change)
- 3.4 เหตุ และผลที่ตามมา (cause and consequence)
- 3.5 มุมมองทางประวัติศาสตร์ (historical perspectives)
- 3.6 มิติทางจริยธรรม (the ethical dimension)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะพบว่า นักวิชาการด้านการศึกษา ประวัติศาสตร์ และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้อธิบายการคิดทางประวัติศาสตร์ไว้ค่อนข้างหลากหลาย แต่มีลักษณะร่วมกันคือ เป็นมโนทัศน์ที่สำคัญในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งช่วยในการทำความเข้าใจเหตุการณ์ในอดีต เช่น ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ (historical significance) หลักฐาน (evidence) ความต่อเนื่อง (continuity) การเปลี่ยนแปลง (change) เหตุปัจจัย (cause) ผลที่ตามมา (consequence) ความก้าวหน้า ความเสื่อมถอย (decline) ความรู้สึกนึกคิดทางประวัติศาสตร์ (historical empathy) เป็นต้น และเป็นทักษะกระบวนการซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากการลงมือใช้หลักฐาน โดยผ่านกระบวนการพิจารณา ลักษณะของหลักฐาน ผู้แต่ง บริบท และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของหลักฐาน

ความสำคัญของการคิดทางประวัติศาสตร์

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยลำพังมิได้ทำให้เกิดการคิดทางประวัติศาสตร์โดยอัตโนมัติ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิดทางประวัติศาสตร์ได้ เพราะการส่งเสริมการคิดทางประวัติศาสตร์มีความสำคัญ ดังนี้

1. การคิดทางประวัติศาสตร์ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะ และธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์ได้มากขึ้น จากการได้เรียนรู้เนื้อหาเชิงบรรยาย เนื้อหาเชิงมโนทัศน์ และได้ลงมือปฏิบัติ
2. ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้การคิดทางประวัติศาสตร์ในการทำความเข้าใจศาสตร์สาขาวิชาอื่นได้ เช่น รัฐศาสตร์ อาณาบริเวณศึกษา เหตุการณ์ปัจจุบัน เป็นต้น
3. การเรียนรู้การคิดทางประวัติศาสตร์เหมาะสมกับพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย
4. การคิดทางประวัติศาสตร์ช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาประวัติศาสตร์ในฐานะที่เป็นการเรียนรู้เชิงมโนทัศน์ และช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นในวิชาประวัติศาสตร์
5. การคิดทางประวัติศาสตร์ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ (historical understanding) อย่างลึกซึ้ง และมีมิติมุมมอง

การคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ (historical significance)

ประวัติศาสตร์นั้นมีหลากหลายความหมายตั้งแต่เป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตของมนุษย์ หรือบันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในอดีต หรือการศึกษาเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543 : 16-17) ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดโดยประวัติศาสตร์ก็มีความเกี่ยวข้องกับ “ความสำคัญทางประวัติศาสตร์” กล่าวคือ เหตุการณ์หรือเรื่องราวของมนุษย์ในอดีตนั้นจะต้องมีความสำคัญมากพอที่จะทำให้ผู้บันทึกประวัติศาสตร์เขียนหรือบันทึกเรื่องราวลงในแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ประเภทต่างๆ ผ่านมุมมองการรับรู้ของผู้บันทึกเหตุการณ์หรือเรื่องราวนั้น นักประวัติศาสตร์จึงมีหน้าที่ต้องศึกษา ตีความ ปะติดปะต่อ และอธิบายเรื่องราวในอดีตนั้นขึ้นมาใหม่

ผู้เรียนประวัติศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเองก็ถูกคาดหวังให้มีความรู้ และทักษะเสมือนเป็นนักประวัติศาสตร์ ดังนั้น ผู้เรียนจะต้องคิด และปฏิบัติได้ประหนึ่งเป็น “นักประวัติศาสตร์ตัวน้อย” ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ และคิดทางประวัติศาสตร์ได้

การคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ (historical significance) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการคิดทางประวัติศาสตร์ (historical thinking) หมายถึง “กระบวนการที่ผู้เรียนพิจารณา และให้เหตุผลเพื่ออธิบายเหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาที่เกิดขึ้นในอดีตว่ามีความสำคัญอย่างไรด้วยตัวผู้เรียนเอง” (กิตติศักดิ์ ลักษณะ, 2558) นักการศึกษาประวัติศาสตร์ได้กำหนดเกณฑ์ (criteria) ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้พิจารณา และให้เหตุผลว่าเหตุการณ์เหล่านั้นมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาก-น้อยเพียงใดดังนี้

1. Phillips (2002) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ 5 ประการที่ใช้พิจารณาว่าเหตุการณ์ บุคคล และการพัฒนานั้นมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ดังนี้
  - 1.1 เหตุการณ์นั้นได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญ (importance) เหตุการณ์นั้นจะต้องได้รับการยอมรับจากคนในบริบททางประวัติศาสตร์นั้นว่ามีความสำคัญมากพอจนกระทั่งบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น
  - 1.2 เหตุการณ์นั้นส่งผลกระทบต่อผู้คนเป็นอย่างมาก (profundity) เกณฑ์นี้ให้ความสนใจกับ “ระดับความรุนแรง” ที่เหตุการณ์นั้นส่งผลกระทบอย่างรุนแรง และลึกซึ้งต่อคนในบริบททางประวัติศาสตร์นั้น
  - 1.3 เหตุการณ์นั้นส่งผลกระทบต่อคนเป็นจำนวนมาก (quantity) เกณฑ์นี้ให้ความสนใจกับ “จำนวนคนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์นั้น
  - 1.4 เหตุการณ์นั้นมีความยาวนาน (durability) เกณฑ์นี้ให้ความสนใจกับ “ระยะเวลาที่คนได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์นั้น
  - 1.5 เหตุการณ์นั้นสัมพันธ์หรือสำคัญกับปัจจุบัน (relevance) เหตุการณ์นั้นจะต้องสำคัญหรือมีความหมายในมุมมองของคนสมัยปัจจุบัน
2. Counsell (2004) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ 5Rs ในการพิจารณาเหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ดังนี้
  - 2.1 ความพิเศษเฉพาะตัว (remarkable) เหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาในอดีตนั้นต้องเป็นสิ่งที่พิเศษ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แตกต่าง หรือไม่ปกติเมื่อเทียบเคียงกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน
  - 2.2 ถูกจดจำ (remembered) เหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาในอดีตนั้นมีความสำคัญต่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในฐานะที่เป็น “ความทรงจำร่วมกัน” ของกลุ่ม

- 2.3 ผลของการเปลี่ยนแปลง (resulting in change) เหตุการณ์ บุคคล หรือ การพัฒนานั้นจะต้องเป็นจุดเปลี่ยนหรือพลิกโฉมหน้าประวัติศาสตร์ ซึ่งส่งผลต่อ บุคคลเป็นจำนวนมาก หรือส่งผลต่อเนื่องยาวนานมาก-น้อยเพียงใด
  - 2.4 สะท้อนในจิตใจ (resonant) เหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาในอดีตนั้น ต้องเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดเสียงสะท้อนหรือแรงกระเพื่อมต่อคนในสังคมต่อมา ทั้งใน ด้านเจตคติ ความเชื่อ และการกระทำ กล่าวคือ เมื่อผู้เรียนสังเกตเห็น ความคล้ายคลึงกันของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งสัมพันธ์กับเหตุการณ์สำคัญในอดีต ก็ทำให้หวนนึกถึงเหตุการณ์นั้นๆ เสมือนว่ามันเกิดขึ้นอีกครั้ง เช่น ในประเทศ สหรัฐอเมริกาคำว่า “The new Vietnam” ถูกใช้เมื่อมีการรบในอิรัก และอัฟกานิสถานซึ่งทำให้อ่อนนึกไปถึงเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ อเมริกา นั่นคือสงครามเวียดนาม
  - 2.5 การเผยให้เห็นถึงเรื่องราวที่สำคัญ (revealing) เหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาในอดีตนั้นช่วยเผยให้เห็นถึงเรื่องราวที่สำคัญหรือยิ่งใหญ่
3. **Cercadillo (2006 : 7-8)** ได้จำแนกลักษณะของความสำเร็จทางประวัติศาสตร์ ออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้
- 3.1 ความสำคัญร่วมสมัย (contemporary significance) เหตุการณ์นั้นมี ความสำคัญต่อบุคคลร่วมสมัย หรือบุคคลที่มีช่วงชีวิตในระหว่างที่เหตุการณ์ นั้นเกิดขึ้น
  - 3.2 ความสำคัญเชิงสาเหตุ (causal significance) เหตุการณ์นั้นเป็นสาเหตุ ที่สำคัญของเหตุการณ์อื่นๆ ที่เกิดตามมา
  - 3.3 ความสำคัญเชิงแบบแผน (pattern significance) เหตุการณ์นั้นเป็นจุดเปลี่ยน ที่สำคัญ หรือเป็นส่วนหนึ่งของแบบแผนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ
  - 3.4 ความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ (symbolic significance) เป็นช่วงเวลาที่สำคัญ โดดเด่นของของเรื่องราวหรือเหตุการณ์
  - 3.5 ความสำคัญในแง่การเผยให้เห็นถึงเรื่องราวที่สำคัญ (revelatory significance) เหตุการณ์นั้นเผยให้เห็นถึงเรื่องราวที่สำคัญต่อบุคคลหรือสังคม
  - 3.6 ความสำคัญต่อปัจจุบัน (present significance) เหตุการณ์นั้นมีความสำคัญ ต่อปัจจุบัน และอนาคต

4. **Brown and Woodcock (2009 : 10-11)** ได้กล่าวถึงเกณฑ์ 5Rs ในการพิจารณาเหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ดังนี้
- 4.1 ผลของการเปลี่ยนแปลง (resulting in change) เหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนา นั้นจะต้องเป็นจุดเปลี่ยนหรือพลิกโฉมหน้าประวัติศาสตร์ ซึ่งส่งผลต่อบุคคลเป็นจำนวนมาก หรือส่งผลต่อเนื่องยาวนานมาก-น้อยเพียงใด
  - 4.2 ความเกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน (relevant) เหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาในอดีตนั้นเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับตัวผู้เรียน และโลก
  - 4.3 การเผยให้เห็นถึงเรื่องราวที่สำคัญ (revealing) เหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาในอดีตนั้นช่วยเผยให้เห็นถึงเรื่องราวที่สำคัญหรือยิ่งใหญ่
  - 4.4 ความพิเศษเฉพาะตัว (remarkable) เหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาในอดีตนั้นต้องเป็นสิ่งที่พิเศษ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แตกต่าง หรือไม่ปกติเมื่อเทียบกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน
  - 4.5 สะท้อนในจิตใจ (resonates) เหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาในอดีตนั้นต้องเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดเสียงสะท้อนหรือแรงกระเพื่อมต่อคนในสังคมต่อมาทั้งในด้านเจตคติ ความเชื่อ และการกระทำ

ในการประยุกต์ใช้เกณฑ์ของนักการศึกษาประวัติศาสตร์ทั้ง 4 ได้แก่ Phillips (2002) Counsell (2004) Cercadillo (2006 : 7-8) และ Brown and Woodcock (2009 : 10-11) มีข้อควรคำนึงในการประยุกต์ใช้เกณฑ์ที่ใช้พิจารณาความสำคัญของเหตุการณ์ดังต่อไปนี้

1. ผู้สอนควรสอนให้ผู้เรียนทำความเข้าใจเกณฑ์เหล่านี้มากพอจนสามารถวิเคราะห์ความสำคัญของเหตุการณ์ได้ เช่น การอธิบายเกณฑ์อย่างละเอียด และการสาธิตการวิเคราะห์เหตุการณ์โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนด เป็นต้น
2. ผู้สอนสามารถให้ผู้เรียนเลือกใช้เกณฑ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรืออาจเลือกเกณฑ์จากหลายกลุ่มผสมกันเพื่อใช้ในการพิจารณาความสำคัญของเหตุการณ์ก็ได้
3. ผู้สอนไม่ควรเป็นผู้วิเคราะห์เหตุการณ์โดยใช้เกณฑ์เสียเอง แต่ควรให้ผู้เรียนใช้เกณฑ์ในการพิจารณาความสำคัญของเหตุการณ์ด้วยตนเอง
4. ผู้เรียนที่แตกต่างกันอาจมีความคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของ

เหตุการณ์ในอดีตที่แตกต่างกันไป เช่น ผู้เรียนแต่ละคนอาจมองเหตุการณ์สำคัญมาก-น้อย แตกต่างกันไป หรือสำคัญในด้าน/เกณฑ์ที่แตกต่างกัน

5. ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ย่อมผันแปรไปตามการพิจารณา และให้เหตุผลของผู้เรียนที่มีต่อเหตุการณ์ ดังนั้นความสำคัญทางประวัติศาสตร์จึงไม่ใช่สิ่งที่คงที่ตายตัว ไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นจุดเน้นของการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์คือการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสพูดคุย อภิปราย วิวาทะ ให้เหตุผลกัน และกัน มากกว่าการให้ผู้เรียนยอมรับความสำคัญของเหตุการณ์ที่ตายตัวไม่เปลี่ยนแปลง ดังที่ Bradshaw (2006 : 24) กล่าวไว้ว่า “Historical significance is contested not decided.”

คุณูปการของการพัฒนาการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์

การคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์เป็นทั้งมนต์เสน่ห์ และกระบวนการที่มีคุณค่าต่อผู้เรียนหลากหลายประการดังต่อไปนี้

1. พัฒนาความรู้ทางประวัติศาสตร์ การสอนคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น (Seixas, 1994 ; Bradshaw, 2006)

2. ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนเชิงรุก ที่มุ่งเน้นการพูดคุยอภิปราย การสอนคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ช่วยเปลี่ยนห้องเรียนที่แต่เดิมผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้จากผู้สอนหรือหนังสือเรียนมาเป็นห้องเรียนที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง

3. ฝึกทักษะทางประวัติศาสตร์ การสอนคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ช่วยพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาหลักฐาน การตีความ และการคิดตัดสินใจ

4. เข้าใจธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น เช่น ความจริงทางประวัติศาสตร์ กระบวนการ/วิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้เรียนคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์

การที่ผู้เรียนคิดว่าเหตุการณ์ใดมีความสำคัญหรือไม่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์นั้นสัมพันธ์กับหลากหลายปัจจัย (Lévesque, 2005 ; Barton, 2005 ; Cercadillo, 2006 ; Brown & Woodcock, 2009) ดังนี้

1. ภูมิหลังด้านผู้เรียน ครอบครัว ตระกูล ภาษา ศาสนา อุดมการณ์ทางการเมือง และเชื้อชาติของผู้เรียน ผู้เรียนที่มีภูมิหลังแตกต่างกันอาจเห็นความสำคัญของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์แตกต่างกัน งานวิจัยด้านการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ อาทิ Lévesque (2005), Barton (2005), Cercadillo (2006) มีข้อค้นพบว่า ปัจจัยด้านภูมิหลังของผู้เรียน เช่น เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัจจัย เช่น ตัวตน ครอบครัว ตระกูล ภาษา ศาสนา อุดมการณ์ทางการเมือง และเชื้อชาติของผู้เรียน จะส่งผลให้ผู้เรียนคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์แตกต่างกัน เช่น Lévesque (2005) พบว่า นักเรียนแคนาดาที่พูดภาษาฝรั่งเศส เป็นภาษาแม่จะให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์แตกต่างจากนักเรียนแคนาดาที่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ กล่าวคือ ในเหตุการณ์ Franco-Ontario Resistance ในปี ค.ศ. 1916 นักเรียนแคนาดาที่พูดภาษาฝรั่งเศสจำนวน 17 คน ตัดสินใจว่า เหตุการณ์นี้เป็นเหตุการณ์สำคัญ แต่มีนักเรียนแคนาดาที่พูดภาษาอังกฤษจำนวน 2 คนเท่านั้นที่ตัดสินใจว่าเหตุการณ์นี้เป็นเหตุการณ์สำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุการณ์ Franco-Ontario Resistance นั้นเป็นประวัติศาสตร์ ความทรงจำที่สำคัญของคนแคนาดาที่พูดภาษาฝรั่งเศส ดังนั้น นักเรียนแคนาดาที่พูดภาษาฝรั่งเศสจึงเห็นความสำคัญของเหตุการณ์นี้มากกว่านักเรียนแคนาดาที่พูดภาษาอังกฤษนั่นเอง

2. ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ของผู้เรียน กล่าวคือความเข้าใจในรายละเอียดของเหตุการณ์ ลำดับเหตุการณ์ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และบริบทต่างๆ ในเหตุการณ์ ส่งผลต่อการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น หากผู้เรียนไม่ทราบรายละเอียดของเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ผู้เรียนก็ย่อมไม่คิดว่าเหตุการณ์นี้มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์

3. การรับรู้มุมมองของผู้อื่นที่มีต่อความสำคัญของเหตุการณ์ กล่าวคือมุมมองของบุคคลอื่นที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน เช่น ผู้สอน สมาชิกในครอบครัว และเพื่อน รวมถึงมุมมองของบุคคลอื่น เช่น มุมมองของบุคคลในโทรทัศน์ มุมมองของบุคคลในเครือข่ายสังคม มุมมองของผู้เขียนหนังสือ แบบเรียนที่มีต่อเหตุการณ์ในอดีตย่อมมีผลต่อการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียน

4. มุมมองของผู้เรียนที่มีต่อเหตุการณ์อื่นที่สัมพันธ์กัน เมื่อเหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่ผู้เรียนเรียนรู้นั้นมีรายละเอียด แบบแผน หรือลักษณะคล้ายคลึงกับเหตุการณ์หรือเรื่องราวผู้เรียนเคยมีประสบการณ์ ผู้เรียนมักรับรู้ และคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อเหตุการณ์ใหม่คล้ายคลึงกับเหตุการณ์เดิมที่เคยมีประสบการณ์

การสอนการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์

จากการศึกษาวิธีการสอนแบบบรรยายของผู้สอนในวิชาต่างๆ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย Grant Wiggins (2015) พบว่า “ผู้สอนในวิชาประวัติศาสตร์ใช้วิธีการบรรยายมากกว่าผู้สอนในวิชาอื่นๆ ” อย่างไรก็ตามการสอนคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์นั้นไม่เหมาะสมที่จะเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบบรรยาย Lévesque (2006) กล่าวว่า “การคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์เป็นมโนทัศน์ที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้จากการอ่านหนังสือเรียนหรือฟังการบรรยายเนื้อหาทางประวัติศาสตร์” ดังนั้นผู้สอนประวัติศาสตร์จำเป็นต้องทราบว่าแนวคิดและแนวปฏิบัติทางการสอนแบบใดที่ช่วย/ไม่ช่วยพัฒนาการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์

1. แนวคิด และแนวปฏิบัติที่ส่งเสริมการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์
  - 1.1 การเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทเชิงรุกในการพูดคุย อภิปราย ถกเถียงเกี่ยวกับความสำคัญของเหตุการณ์ในอดีต
  - 1.2 การเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้พิจารณาความสำคัญของเหตุการณ์ด้วยตนเอง และจะต้องสามารถให้เหตุผลเพื่ออธิบายความสำคัญของเหตุการณ์นั้นได้ด้วยตัวผู้เรียนเองอีกด้วย
  - 1.3 การเรียนการสอนที่ผู้เรียนมุ่งใช้เกณฑ์เพื่อพิจารณาความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของเหตุการณ์ในอดีต อย่างไรก็ตามเกณฑ์ที่ใช้สามารถปรับเปลี่ยนได้ อีกทั้งผู้เรียนก็สามารถคิดเกณฑ์ที่ใช้ประเมินความสำคัญทางประวัติศาสตร์ได้เช่นกัน
  - 1.4 การเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ เช่น การใช้แหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การพิจารณาลักษณะของหลักฐาน ผู้แต่ง บริบท และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของหลักฐาน เป็นต้น
2. แนวคิด และแนวปฏิบัติที่ไม่ส่งเสริมการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์
  - 2.1 การเรียนการสอนที่ผู้สอนบอกหรืออธิบายว่าเหตุการณ์นั้นๆ มีความสำคัญอย่างไร
  - 2.2 การให้ผู้เรียนอ่านหนังสือเรียนที่ระบุว่าเหตุการณ์นั้นๆ มีความสำคัญอย่างไร

- 2.3 การเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้ ส่วนผู้สอนดำรงตนเป็นผู้เชี่ยวชาญที่คอยตัดสินว่าเหตุการณ์ใดที่มีความสำคัญหรือไม่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์
- 2.4 การเรียนการสอนที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง หรือเน้นเนื้อหาเป็นศูนย์กลาง

แนวทางการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์

ผู้เขียนขอนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนและกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์

Bradshaw (2006) ได้นำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ (the historical significance sandwich model) ประกอบไปด้วยขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1.1 ความรู้ (knowledge) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ความรู้เหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนมีข้อมูลที่จำเป็นเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ดังนั้นในขั้นแรกนี้ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ครอบคลุมเหตุการณ์นั้น เช่น ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และรายละเอียดของเหตุการณ์

1.2 เกณฑ์ (criteria) เกณฑ์ที่ใช้พิจารณาเหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนา ในขั้นที่ 2 นี้ให้ผู้สอนจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเกณฑ์ที่นำมาใช้พิจารณาตัดสินความสำคัญของเหตุการณ์ในอดีต

1.3 การประยุกต์ใช้ (application) ผู้เรียนนำเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในขั้นที่ 2 มาพิจารณาเหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์

1.4 การตีความ (interpretation) ผู้เรียนสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์

1.5 การถ่ายโยงความรู้ (transfer) ผู้เรียนวิจารณ์ พัฒนา และใช้เกณฑ์ของตนเอง กล่าวคือ หากผู้เรียนไม่พึงพอใจเกณฑ์ที่นักการศึกษาประวัติศาสตร์นำเสนอ (เช่น 5Rs เป็นต้น) ผู้เรียนสามารถวิจารณ์ข้อจำกัดของเกณฑ์ดังกล่าว และอาจเสนอเกณฑ์อื่นมาใช้แทนได้

2. กิจกรรมวาดภาพความสำคัญ (sketching significance)

กิจกรรมนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนตัดสินใจว่ามีเหตุการณ์ใดบ้างที่เป็นเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ และแสดงออกมาให้เห็นด้วยการเขียนภาพประกอบ กิจกรรมนี้สามารถใช้กับผู้เรียนในระดับต่างๆ ได้ และยังสามารถประเมินความรู้เนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดี โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ครูให้ผู้เรียนวาดแผนภาพลงในกระดาษ ซึ่งแผนภาพนี้จะต้องแสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ (ในระดับท้องถิ่น/ชาติ/โลก ในช่วงเวลาหนึ่งที่สัมพันธ์กับช่วงเวลาในบทเรียน) ผู้เรียนอาจใช้ภาพ ภาพสัญลักษณ์ หรือคำต่างๆ ประกอบการวาดก็ได้

2.2 ผู้เรียนวาดภาพลงในกระดาษโดยครูให้เวลาวาดประมาณ 15 นาที โดยครูคอยกระตุ้น และเน้นย้ำว่าหลังจากวาดภาพเสร็จจะให้ผู้เรียนมาอธิบายสิ่งที่ตัวเองวาด ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนทำงานอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น

2.3 เมื่อผู้เรียนวาดภาพเสร็จ ครูแจกใบงานความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และให้ผู้เรียนตอบคำถามในใบงานดังนี้

- 1) สิ่งที่คุณเรียนวาดแสดงถึงบุคคล/เหตุการณ์ซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายหรือแสดงถึงวิถีชีวิตของคนธรรมดาทั่วไปส่วนใหญ่หรือไม่ อย่างไร
- 2) สิ่งที่คุณเรียนวาดแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลกหรือไม่ อย่างไร
- 3) เหตุการณ์ที่คุณเรียนเลือกเป็นการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญหรือไม่ อย่างไร
- 4) เหตุการณ์ที่คุณเรียนเลือกส่งผลต่อชีวิตของคนต่างๆ หรือไม่ อย่างไร
- 5) หากผู้เรียนสามารถเติมตัวผู้เรียนลงไปภาพได้ ผู้เรียนจะวาดตนเองให้อยู่ในเหตุการณ์ไหน และทำไมจึงเลือกเช่นนั้น
- 6) สิ่งที่คุณเรียนวาดสามารถบอกเล่าเรื่องราวได้หรือไม่ อย่างไร
- 7) พิจารณาคำตอบของผู้เรียนในข้อที่ 1-6 จากนั้นให้ระบุเหตุผลหรือเกณฑ์ที่คุณเรียนใช้ในการตัดสินใจเลือกเหตุการณ์ในภาพ

2.4 ครูให้ผู้เรียนออกมาแบ่งปัน และบอกเล่าภาพวาดของตนที่หน้าชั้นเรียน

2.5 ครูนำผู้เรียนอภิปรายเปรียบเทียบความเหมือน และความแตกต่างของเกณฑ์ที่ผู้เรียนใช้เลือกเหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ (ครูเขียนเกณฑ์ที่ผู้เรียนตอบไว้ที่กระดาน)

2.6 ครู และผู้เรียนร่วมกันสรุปถึงเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาเลือกเหตุการณ์ บุคคล หรือการพัฒนาที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

3. กิจกรรมการเรียงลำดับความสำคัญของเหตุการณ์ (ranking significance)

กิจกรรมนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียงลำดับเหตุการณ์จากเรื่องราวที่ได้เรียนรู้ และเรียงลำดับความสำคัญของเหตุการณ์ โดยผู้เรียนจะต้องตัดสินใจว่า เหตุการณ์ใดที่เป็นเหตุการณ์สำคัญที่สุดไล่เรียงตามลำดับความสำคัญพร้อมทั้งอธิบายเหตุผลประกอบ กิจกรรมนี้สามารถใช้พัฒนาการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียนในระดับต่างๆ ได้ และยังช่วยพัฒนาการคิดตามลำดับเวลา (chronological thinking) อีกด้วย โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ครูนำเสนอเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น

3.2 นักเรียนจัดเรียงลำดับเวลาของเหตุการณ์

ตัวอย่าง ลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในสมัยธนบุรี	
1. พระยาตากตีเมืองจันทบุรีได้ (14 มิ.ย. 2310)	9. ตีเมืองพระตะบอง โพธิสัตว์ บ้านทวยเพชร กำแพง โสม บ้านทวยมาศ และพนมเปญได้ (2314)
2. พระยาตากตีเมืองธนบุรีได้ (5 พ.ย. 2310)	10. ตีป้องกันเมืองพิชัยจากพม่า (2315 และ 2316)
3. พระยาตากตีค่ายพม่าที่โพธิ์สามต้น (6 พ.ย. 2310)	11. ตีเกาะเซหวุ่นกัที่เมืองพิษณุโลก (2318)
4. ตีพม่าที่บางกุ้ง สมุทรสงคราม (พ.ศ.2310)	12. ตีเมืองจำปาศักดิ์ เมืองโขง อัดปือ (2319)
5.ปราบชุมนุมเจ้าพิมาย (พ.ศ.2311)	13. ตีเมืองเวียงจันทน์ และหลวงพระบาง (2321)
6.ปราบชุมนุมเจ้านครศรีธรรมราช (2312)	14. จีนยอมรับเครื่องราชบรรณาการ และรับรองฐานะของสมเด็จพระเจ้าตากสิน (2324)
7.ปราบชุมนุมเจ้าพระฝาง (2313)	15. สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงออกผนวช (2324)
8. สร้างค่าย ก่อกำแพง และขุดคูป้องกันกรุงธนบุรี (2313)	16. สมเด็จพระเจ้าตากสินถูกสำเร็จโทษ (2325)

3.3 นักเรียนเรียงลำดับความสำคัญของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งให้เตรียมเหตุผลที่ลำดับความสำคัญของเหตุการณ์แบบนั้น (ใส่ลำดับ 1-16 แต่ถ้าเหตุการณ์นั้นสำคัญเท่ากันก็ใส่หมายเลขเดียวกัน)

ตัวอย่าง การลำดับความสำคัญ	เหตุการณ์
1	- พระยาตากตีค่ายพม่าที่โพธิ์สามต้น - ตีค่ายพม่าที่บางกุ้ง สมุทรสงคราม
3	- พระยาตากตีเมืองจันทบุรีได้ - พระยาตากตีเมืองธนบุรีได้
5	- ปราบชุมนุมเจ้าพิมาย - ปราบชุมนุมเจ้านครศรีธรรมราช - ปราบชุมนุมเจ้าพระฝาง
8	- ตีป้องกันเมืองพิชัยจากพม่า - ตีอะแซหวุ่นกี้ที่เมืองพิษณุโลก
10	- ตีเมืองพระตะบอง โพธิสัตว์ บ้านทวยเพชร กำแพงโสม บ้านทวยมาศ และพนมเปญ - ตีเมืองเวียงจันทน์ และหลวงพระบาง - ตีเมืองจำปาศักดิ์ เมืองโขง อัดปือ
13	- สมเด็จพระเจ้าตากสินลูกสำเร็จโทษ
14	- สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงออกผนวช
15	- สร้างค่าย ก่อกำแพง และขุดคูป้องกันกรุงธนบุรี
16	- เงินยอมรับเครื่องราชบรรณาการ และรับรองฐานะของสมเด็จพระเจ้าตากสิน

3.4 ให้นักเรียนอธิบายถึงเหตุผลที่ใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของเหตุการณ์

3.5 ครุณาผู้เรียนอภิปรายเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของเกณฑ์ที่ผู้เรียนใช้ลำดับเหตุการณ์

สรุป

การเรียนการสอนประวัติศาสตร์แบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นเนื้อหาหรือที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลางทำให้ผู้เรียนขาดโอกาส และประสบการณ์ในการเรียนรู้โน้ตชน และกระบวนการในวิชาประวัติศาสตร์ ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์คลาดเคลื่อนไปอีก ทั้งความรู้ทางประวัติศาสตร์ก็มักจะเป็นความรู้ประเภท “ความจำ” เกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีตว่ามีสิ่งใดเกิดขึ้น ที่ไหน อย่างไร และเกี่ยวข้องกับใคร ความรู้ประเภทนี้มักไม่คงทน และมีประโยชน์ต่อผู้เรียนค่อนข้างน้อย

การพัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะการคิดเกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์จะช่วยส่งเสริมผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ และด้านทักษะกระบวนการ ผ่านการเรียนรู้เชิงรุกที่ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการพิจารณาความสำคัญของเหตุการณ์ในอดีตจากเกณฑ์ที่กำหนด อภิปราย พูดคุย ตีความหลักฐาน และให้เหตุผลด้วยตัวของผู้เรียนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ประวัติศาสตร์ลึกซึ้งตลอดจนเข้าใจธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์อีกด้วย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กิตติศักดิ์ ลิขัณษา. (2558). การพัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์ในระดับประถมศึกษา : เอกสารประกอบการบรรยายงานมหกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : EDUCA.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2543). ประวัติศาสตร์ไทยจะเรียนจะสอนกันอย่างไร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ การศาสนา.

ภาษาอังกฤษ

- Barton, K. (2005). “Best not forget them” : Secondary student’s judgments of historical significance in Northern Ireland. **Theory and Research in Social Education**, 33(1), 9-44.
- Bradshaw, M. (2006). Creating controversy in the classroom : Making progress with historical significance. **Teaching History**, 125, 18-25.
- Brown, G., & Woodcock, J. (2009). Relevant, rigorous and revisited : Using local history to make meaning of historical significance. **Teaching History**, 134, 4-11.
- Cercadillo, L. (2006). ‘Maybe they haven’t decided yet what is right : ’ English and Spanish perspectives on teaching historical significance. **Teaching History**, 125, 6-9.
- Counsell, C. (2004). Looking through a Josephine-Butler-shaped window : Focusing pupils’ thinking on historical significance. **Teaching History**, 114, 30-36.
- Harris, R., Burn, K., & Wooley, M. (2014). **The guided reader to teaching and learning history**. London : Routledge.
- Krathwohl, D. (2002). A revision of Bloom’s taxonomy : An overview. **Theory into Practice**, 41(4), 212-218.

- Lévesque, S. (2005). Teaching second-order concepts in Canada history : The importance of historical significance. **Canadian Social Studies**, 39(2). Retrieved from www.quasar.ualberta.ca/css.
- Lévesque, S. (2009). *Thinking historically : Educating students for the twenty-first century*. Toronto : University of Toronto Press.
- National Center for History in the Schools. (1996). **National standards for history : Basic edition**. Los Angeles, CA : NCHS at the University of California.
- Phillips, R. (2002). Historical significance-The forgotten 'key element'?. **Teaching History**, 106, 14-19.
- Seixas, P. (1994). Students' understanding of historical significance. **Theory and Research in Social Education**, 22(3), 281-304.
- Seixas, P., & Morton, T. (2013). *The big six : Historical thinking concepts*. Toronto : Nelson Education.
- VanSledright, B. (2004). What does it mean to think historically... and how do you teach it?. **Social Education**, 68(3) : 230-233.
- Wiggins, G. (2015). **Why do high school history teachers lecture so much?**. Retrieved from [http : //www.teachthought.com/pedagogy/why-do-high-school-teachers-lecture-so-much/#](http://www.teachthought.com/pedagogy/why-do-high-school-teachers-lecture-so-much/#)